

Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Eğitimleri Sırasında Hemşirelerden Aldığı Desteğin Değerlendirilmesi

Evaluation of Nursing Students' Support From Nurses During Their Clinical Education

Yeşim DİKMEN AYDIN¹, Nuray ŞAHİN ORAK², Aysel GÜRKAN¹, Gurbet ASLAN³, Fatma DEMİR⁴

¹Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Cerrahi Hastalıkları Hemşireliği Ana Bilim Dalı, İstanbul

²Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü Hemşirelik Esasları Ana Bilim Dalı, İstanbul

³Acıbadem Sağlık Grubu Kadıköy Acıbadem Hastanesi Kadın Doğum Hastalıkları Klinik Eğitim Hemşiresi

⁴Sağlık Bilimleri Üniversitesi Ümraniye Eğitim ve Araştırma Hastanesi Kadın Doğum Servis Hemşiresi

ÖZ

Amaç: Bu çalışma, hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitimleri sırasında hemşirelerden aldığı desteğin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

Yöntem: Tanımlayıcı türdeki bu çalışma Şubat-Mayıs 2015 tarihleri arasında İstanbul'da bir kamu üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde yapıldı. Örneklem seçimine gidilmemiş olup, evrenin %55 (n=328)'ine ulaşıldı. Veriler ilgili literatürden yararlanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulan "Anket Formu" ile toplandı. Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler ve niceliksel değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare analizi kullanıldı.

Bulgular: Katılımcıların yaş ortalaması 20,7±1,6 (18-35) yaş, %82'si kadındı. Klinik hemşirelerinin öğrenci eğitimine destek sağlama durumuna ilişkin öğrenci görüşleri, öğrenim gördükleri sınıflara göre karşılaştırıldığında, hemşirelerin mesleki gelişmeleri öğrenciye aktarma, teorik bilgilerine katkı sağlama, klinik uygulamalarda kendilerine yardımcı olma ve hemşirelerin mesleği sevme/sürdürme konusundaki tutumlarına ilişkin görüşleri açısından aralarında anlamlı fark olduğu saptandı (p<0,05). Hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitimleri sırasında hemşirelerden aldıkları desteği yetersiz buldukları belirlendi.

Sonuç: Çalışmanın bulguları, klinik hemşirelerinin öğrencilerin eğitiminde aktif şekilde yer alması için hemşirelik müfredatının planlanmasına yönelik gereksinimi desteklemektedir.

Anahtar kelimeler: Hemşireler, hemşirelik eğitimi, hemşirelik öğrencileri

ABSTRACT

Objective: This study was conducted in order to determine evaluation of nursing students' support from nurses during their clinical education.

Method: This descriptive study was carried out at the Health Sciences Faculty, Department of Nursing of a public university located in Istanbul between February and May 2015. A sampling method was not used and 55% (n=328) of the universe (N=593) was reached. Data were collected using the "Questionnaire Form" developed by the researchers according to the literature. Data were analyzed using descriptive statistical methods and the chi-square analysis for comparing quantitative variables.

Results: Mean age of the participants was 20.7±1.6 (18-35) years and 82% of them were female. When student opinions on the status of education support provided by clinic nurses were compared according to their year of study, it was found that there were significant differences between student opinions related to nurses' attitudes towards transferring professional developments to students, contributing to students' theoretical knowledge, assisting students during clinical practice, and liking/continuing the occupation (p<0.05). It was determined that students found the support they received from clinic nurses during clinical education as insufficient.

Conclusion: The study findings support the need that the nursing curriculum should be planned in order to ensure the active participation of clinic nurses in student education.

Keywords: Nurses, nursing education, nursing student

Alındığı tarih: 29.03.2017

Kabul tarihi: 07.09.2017

Yazışma adresi: Ass. Yeşim Dikmen Aydın, Marmara Üniversitesi Başibüyük Mah. Başibüyük Yolu Sok. No.9/4/1, 34854 - Maltepe -

Aydınevler - Türkiye

e-posta: ydikmen@marmara.edu.tr

doi: 10.5222/jaren.2017.109

GİRİŞ

Hemşireliğin profesyonelleşmesinde öğrencinin iyi eğitim alması ve hemşirelik mesleğine dair bilinç geliştirmesi önemli bir yere sahiptir ^(1,2). Hemşirelik öğrencisi, mesleki donanımına okulda almış olduğu eğitim ve hastanedeki klinik deneyimlerle ulaşır. Klinik eğitim, okulda öğrenilen hemşirelik becerilerini izleme ve uygulama fırsatlarını içerir. Aynı zamanda öğrencinin eleştirel düşünme, analiz etme, iletişim ve yönetim becerilerini geliştirerek mesleki özgüven duygusunu arttırmayı amaçlar ⁽¹⁻³⁾.

Mesleki hemşirelik eğitiminin temel bir parçası ve önemli bir bileşeni olarak kabul gören klinik eğitim, öğrencilerin hemşirelik mesleğinde klinik yetkinliklerini ve sosyalleşmelerini geliştirmek için hemşirelik müfredatının öğrenme hedefleri içine alınır ⁽⁴⁾. Bu hedeflere de klinik ortam olarak adlandırılan karmaşık ve dinamik öğrenme ortamında ulaşılır ⁽⁵⁾.

Klinik ortam, öğrencilerin klinik ortamda öğrenmesini etkileyen bir etkileşim ağı olarak tanımlanır ⁽⁵⁾. Klinik ortamda öğrenmenin birçok yararı bulunmakla birlikte bu ortam zorlu, öngörülemeyen, stresli ve değişken olabilir ^(4,5). Klinik ortamdaki öğrenmenin karmaşıklığı da araştırmacıları ortamdaki psikososyal atmosfer, öğrenme ortamından algılanan olumlu ya da olumsuz deneyimler, kişiler arası ilişkiler gibi klinik eğitimi etkileyen faktörlerin belirlenmesine yönelik çalışmalara yönelmiş, klinik eğitim için klinik ortamın pek çok yararı bulunmakla birlikte, öğrenme ortamlarının çoğunun hemşirelik öğrencileri için olumlu bir öğrenme durumu sağlamadığı ortaya konmuştur ^(6,7). Sözelimi, Chan ⁽⁶⁾ öğrencilerin klinik eğitimleri sırasında kendilerini savunmasız hissetmelerini sağlayan zorluklarla karşı karşıya kaldıklarını, Rahmani ve arkadaşlarının ⁽⁸⁾ belirttiğine göre eğitimcilerin verdikleri klinik eğitiminin kalitesinin ve öğrencilerin klinik hemşirelerden aldıkları desteklerin öğrencilerin öğrenmesinde en önemli etkenler olduğunu bildirmişlerdir. Baraz ve arkadaşları ⁽⁵⁾ eğitimcilerin yetersizliğinin, olumsuz tutumlarının ve öğrencilerin yeterince desteklenmemesinin öğrenme sürecinde olumsuz etkilere neden olabileceğini belirtirken; Algosio ve Peters'de ⁽⁹⁾ olumlu klinik deneyimlere kıyasla olumsuz deneyimlerin klinik ortamda öğrencilerin güven, tutum ve öğrenme durumlarını olumsuz etkilediğini belirlemişlerdir. Bu

olumsuz etkilerin ise hem eğitimde zaman ve enerji kaybı ile eğitim sistemine hem de eğitimsel, ruhsal ve ailesel sorunlar ile öğrencilere ağır yük getirmesinin yanı sıra hasta bakım kalitesinden ödün verilmesine yol açabileceği vurgulanmaktadır ⁽⁵⁾.

Klinik öğrenmenin kalitesine etki eden faktörler arasında yer alan klinik hemşirelerin desteğine ilişkin ülkemizde hemşirelik öğrencilerinin görüşlerinin incelendiği çalışmalarda, çoğunlukla istedikleri desteği alamadıklarını belirttikleri görülmektedir ^(5,8,10-12). Oysa kliniklerde öğrenciler için elverişli öğrenme ortamlarının oluşturulmasında hemşirelik eğitimcilerinin yanı sıra sağlık kurumlarının yöneticileri, eğitim ve klinik hemşirelerinin de önemli sorumlulukları vardır ^(10,13).

Klinik eğitimlerin, hemşirelik mesleği için uygun ve yeterli nitelikte rol model olan, mesleki bilgi-beceriyeye sahip ve davranışlarının sorumluluğunu alan hemşirelerin yanında sürdürülmesinin öğrencilerin gelişimini olumlu yönde etkilediği ^(5,10,14), hemşirelik öğrencilerinin, iletişim ve işbirliğinin açık ve sürdürülebilir olduğu klinik ortamlardan daha çok yararlanabilecekleri bilinmektedir ^(10,11).

Eğitim sisteminin güvenilirliği, öğrencinin öğrenmesine ve eğitimcilerin öğrenmeye katkıda bulunan tüm faktörleri öğrencinin bakış açısından anlamalarına bağlıdır. Bu nedenle öğrenciler eğitim çabalarının kalitesi ve etkinliği açısından paha biçilmez bilgi kaynaklarıdır. Onların deneyimlerinin gözden geçirilmesi, eğitimin ve öğrenmenin kalitesini artırılabilir ⁽¹⁵⁾. Bu bağlamda planlanan çalışma, hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitimleri sırasında hemşirelerden aldığı desteğin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirildi.

YÖNTEM

Tanımlayıcı türdeki bu çalışma kurum yetkililerinden resmi izin ve Etik Kurul onayı alındıktan sonra Şubat-Mayıs 2015 tarihleri arasında İstanbul'da bir kamu üniversitesi sağlık bilimleri fakültesi hemşirelik bölümünde yapıldı. Çalışmaya dahil edilme kriteri en az iki yarıyıl klinik eğitim deneyimine sahip olma, hariç tutulma kriteri ise diğer fakültelerden geçişi.

Araştırmanın yürütüldüğü süreçte sağlık bilimleri

fakültesi hemşirelik bölümünde lisans öğrenimi gören öğrenciler iki ile altıncı yarıyıl arasında her yarıyıl (14 hafta) haftada 8 saat temel mesleki dersler (hemşirelik esasları, iç hastalıkları hemşireliği, cerrahi hastalıkları hemşireliği, çocuk sağlığı ve hastalıkları hemşireliği, kadın sağlığı ve hastalıkları hemşireliği, psikiyatri hemşireliği, halk sağlığı hemşireliği, hemşirelikte eğitim ve yönetim), yedi ve sekizinci yarıyılarda da intörn olarak haftada 24 saat zorunlu klinik uygulama eğitimi almaktaydı.

Örnekleme hemşirelik bölümünde öğrenim gören ve çalışmaya alınma kriterini karşılayan tüm öğrenciler (N=593) alındı ve veriler araştırmaya katılmayı gönüllü kabul eden 328 öğrenciden elde edildi.

Verilerin elde edilmesinde ilgili literatürden yararlanılarak araştırmacılar tarafından oluşturulan “Anket Formu” kullanıldı. Anket Formunda katılımcıların sosyodemografik özellikleri ve klinik eğitimlerinde hemşireler ile ilgili karşılaştıkları güçlükleri belirlemeye yönelik 34 soru yer aldı.

Verilerin değerlendirilmesinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemler (oran, ortalama, standart sapma) (Excel 2010 programı) ve niceliksel değişkenlerin karşılaştırılmasında ki-kare analizi kullanıldı.

BULGULAR

Katılımcıların yaş ortalaması 20.7±1.6 (18-35 yaş) olup, sosyodemografik özelliklerine Tablo 1’de yer verildi.

Tablo 1. Öğrencilerin Sosyodemografik Özelliklerinin Dağılımı (N=328).

Sosyo-demografik özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	269	82.0
Erkek	59	18.0
Sınıf		
2. Sınıf	137	41.8
3. Sınıf	122	37.2
4. Sınıf	69	21.0
Okuduğu bölümü sevme durumu		
Evet	196	59.8
Hayır	132	40.2
Hemşirelik bölümünü isteyerek seçme		
Kendi isteğimle seçtim	139	42.4
Ailemin isteğiyle seçtim	44	13.4
İş olanağı olduğu için seçtim	127	38.7
Çevrenin etkisiyle seçtim	18	5.5
Sağlıkla ilgili herhangi bir kurumda çalışma durumu		
Evet	47	14.3
Hayır	281	85.7

Öğrencilerin, klinik hemşirelerinin eğitimlerine destek sağlama durumu ile ilgili görüşleri araştırıldığında; çoğu hemşirelik bakımı ile ilgili uygulamalarda hemşirelerden “her zaman” yardım isteyebildiğini (%60.4), bununla birlikte hemşirelerin kendilerine “bazen” yardımcı olduğunu bildirdi (%53.6). Ayrıca öğrencilerin çoğunun hemşirelerin “bazen” kuramsal bilgilerini uygulamaya aktarmada yardımcı olduğunu (%60.7), mesleki gelişmeleri kendilerine aktardığını (%56.1), teorik bilgilerine katkı sağladığını (%58.8), bakımda iyi rol model olduğunu (%55.2), hemşirelerin mesleği sevmeye ve sürdürme konusunda olumsuz tutum sergilediklerini (%49.4) ve öğrenci ile iletişimlerinin orta düzeyde olduğunu (%67.1) düşündükleri görüldü (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Klinik Hemşirelerinin Öğrenci Eğitimine Destek Sağlama Durumuna İlişkin Görüşleri (N=328).

Değişkenler	n	%
Kuramsal bilgileri uygulamaya aktarmada yardımcı olma		
Her zaman	84	25.6
Bazen	199	60.7
Hiçbir zaman	45	13.7
Mesleki gelişmeleri aktarma		
Her zaman	42	12.8
Bazen	184	56.1
Hiçbir zaman	102	31.1
Teorik bilgiye katkı sağlama		
Her zaman	60	18.3
Bazen	193	58.8
Hiçbir zaman	75	22.9
Hemşirelerden yardım isteyebilme		
Her zaman	198	60.4
Bazen	112	34.1
Hiçbir zaman	18	5.5
Hemşirelerin yardımcı olma durumu		
Her zaman	98	29.9
Bazen	176	53.6
Hiçbir zaman	54	16.5
Bakımda iyi rol model olma		
Her zaman	35	10.7
Bazen	181	55.2
Hiçbir zaman	112	34.1
Hemşirelerin mesleği sevmeye/sürdürme konusundaki tutumları		
Olumlu	53	16.1
Olumsuz	162	49.4
İlgisiz	113	34.5
Hemşirenin öğrenci ile iletişim düzeyi		
İyi	37	11.3
Orta	220	67.1
Kötü	71	21.6

Klinik hemşirelerinin öğrenci eğitimine destek sağlama durumuna ilişkin öğrenci görüşleri, öğrenim gördükleri sınıflara göre karşılaştırıldığında, hemşirelerin mesleki gelişmeleri öğrenciye aktarma, teorik

Tablo 3. Klinik Hemşirelerinin Öğrenci Eğitimine Destek Sağlama Durumuna İlişkin Öğrenci Görüşlerinin, Öğrenim Gördükleri Sınıflara Göre Karşılaştırılması (N=328).

Öğrenci Görüşleri	Sınıflar			İstatistik
	2. Sınıf n (%)	3. Sınıf n (%)	4. Sınıf n (%)	
Klinik hemşireleri kuramsal bilgileri uygulamaya aktarmada yardımcı olur.				
Her zaman	38 (27.7)	22 (18.0)	24 (34.8)	X ² =8.618 p=0.071
Bazen	77 (56.2)	84 (68.99)	38 (55.1)	
Hiçbir zaman	22 (16.1)	16 (13.1)	7 (10.1)	
Klinik hemşireleri mesleki gelişmelerini öğrenciye aktarır.				
Her zaman	26 (19.0)	9 (7.4)	7 (10.1)	X ² =11.811 p=0.019
Bazen	69 (50.3)	69 (56.6)	46 (66.7)	
Hiçbir zaman	42 (30.7)	44 (36.0)	16 (23.2)	
Klinik hemşireleri öğrencilerin teorik bilgisine katkı sağlar.				
Her zaman	34 (24.8)	13 (10.7)	13 (18.8)	X ² =10.721 p=0.030
Bazen	69 (50.3)	82 (67.2)	42 (60.9)	
Hiçbir zaman	34 (24.8)	27 (22.1)	14 (20.3)	
Öğrenciler klinik hemşirelerden yardım isteyebilir.				
Her zaman	87 (63.5)	69 (56.6)	42 (60.9)	X ² =8.149 p=0.086
Bazen	38 (27.7)	49 (40.2)	25 (36.2)	
Hiçbir zaman	34 (24.8)	4 (22.2)	2 (2.9)	
Klinik hemşirelerin öğrencilere yardımcı olduğunu düşünüyorum.				
Her zaman	44 (32.1)	24 (19.7)	30 (43.5)	X ² =15.155 p=0.004
Bazen	66 (48.2)	78 (63.9)	32 (46.4)	
Hiçbir zaman	27 (19.7)	20 (16.4)	7 (10.1)	
Klinik hemşireler bakımda iyi bir rol model olur.				
Her zaman	20 (14.6)	11 (9.0)	4 (5.8)	X ² =4.708 p=0.319
Bazen	70 (51.1)	69 (56.6)	42 (60.9)	
Hiçbir zaman	47 (34.3)	42 (34.4)	23 (33.3)	
Klinik hemşirelerin mesleği sevme/sürdürme konusundaki tutumları				
Olumlu	31 (22.6)	12 (9.8)	10 (14.5)	X ² =13.485 p=0.009
Olumsuz	53 (38.7)	71 (58.2)	38 (55.1)	
İlgisizler	53 (38.7)	39 (32.0)	21 (30.4)	
Klinik hemşirelerin öğrenci ile iletişim düzeyi				
İyi	19 (13.9)	10 (8.2)	8 (11.6)	X ² =8.604 p=0.072
Orta	93 (67.9)	76 (62.3)	51 (73.9)	
Kötü	25 (18.2)	36 (29.5)	10 (14.5)	

bilgilerine katkı sağlama, klinik uygulamalarda kendilerine yardımcı olma ve hemşirelerin mesleği sevme/sürdürme konusundaki tutumlarına ilişkin görüşleri açısından aralarında anlamlı fark olduğu saptandı (p<0.05) (Tablo 3). Klinik hemşirelerin “her zaman” mesleki gelişmeleri öğrenciye aktardığını, teorik bilgilerine katkı sağladığını ve mesleği sevme/sürdürme konusundaki tutumlarının olumlu olduğunu daha fazla düşünenler ikinci; klinik uygulamalarda hemşirelerin kendilerine “her zaman” yardımcı olduğunu daha fazla düşünenler dördüncü sınıf öğrencileriydi. Klinik hemşirelerin “bazen” teorik bilgilerine katkı sağladığını, klinik uygulamalarda kendilerine yardımcı olduğunu ve mesleği sevme/sürdürme konusundaki tutumlarının olumsuz olduğunu daha fazla düşünenler üçüncü; mesleki gelişmeleri kendilerine “bazen” aktardığını daha fazla düşünenler ise dördüncü sınıf öğrencileriydi.

Öğrencilere klinik hemşireleri tarafından iş yükü olarak algılanma düşüncesi sorulduğunda, katılımcıların %87.8’i hemşirelerin öğrencileri iş yükünü azaltan, %12.2’si ise arttıran bir eleman olarak gördüğünü düşündüklerini bildirdi. Öğrencilerin hemşirelik bölümünü seçme durumu ile klinik hemşireleri tarafından iş yükü olarak algılanma düşüncesi karşılaştırıldığında, hemşirelik bölümünü kendi isteği ile seçenlerin klinikte hemşireler tarafından iş yükünü

Tablo 4. Hemşirelik Öğrencilerinin Hemşirelik Bölümünü Seçme Durumunun, Klinik Hemşireleri Tarafından İş Yükü Olarak Algılanma Düşüncesine Göre Karşılaştırılması (N=328).

Hemşirelik bölümünü seçme durumu	Arttıran n (%)	Azaltan n (%)	İstatistik
Kendi isteğim ile	17 (12.2)	122 (87.8)	X ² =9.001 p=0.029
Ailemin isteği ile	8 (18.2)	36 (81.8)	
Çevrenin etkisi ile	5 (27.8)	13 (72.2)	
İş olanağı olduğu için	33 (26.0)	94 (74.0)	

azaltan kişiler olarak görüldüğünü düşünme oranının diğerlerine göre anlamlı olarak daha yüksek olduğu saptandı ($p<0.05$) (Tablo 4).

TARTIŞMA

Klinik eğitim, yalnızca öğretim elemanı ile yürütülen bir uygulama olmayıp, aynı zamanda öğrencinin deneyimli klinik hemşireleri ile sürdürmesi gereken bir eğitim yaşantısıdır ⁽¹⁴⁾. Ülkemizde klinik eğitimle ilgili çeşitli sorunların yaşandığı bilinmekle birlikte, konuya ilişkin çalışmalar sınırlıdır ⁽²⁾. Oysa hemşirelik uygulamalarını öğretmek için klinik uygulama alanı seçiminde uygulama alanının uygunluğu kadar klinik hemşirelerinin rol model olma yeterliliklerinin de göz önünde tutulması önemlidir ^(5,10).

Klinikte uygulamalı eğitimin başarıya ulaşmasında, klinik hemşirelerinin ve diğer sağlık ekibi üyelerinin hemşirelik öğrencilerini kabul etmesi, eğitimlerine katkıda bulunmaya istekli olması, öğrencilerin teorik bilgi ve becerilerini uygulamaya aktarmasında yardımcı olmaları beklenir ⁽¹⁰⁾. Ancak hemşirelik eğitiminde temel sorunlardan biri öğrencinin teorik bilgiyi yeterince uygulamaya aktaramamasıdır. Karaöz ⁽²⁾ bunun nedenini, klinik ortamdaki hemşirelerin öğrencilere desteğinin az olması olarak belirtmektedir. Sözelimi, yapılan bir çalışmada öğrencilerin yalnızca %21'inin klinik hemşirelerinin uygulamalı öğrenimlerine yardımcı olduğunu, %65.4'ünün ise kendilerine karışmadıklarını söyledikleri bildirilmektedir ⁽¹⁶⁾. Akgün ve arkadaşlarının ⁽¹⁰⁾ çalışmasında, hemşirelik bakımıyla ilgili karşılaştıkları sorunlarda hemşirelerin kendilerine yardımcı olduklarını belirten öğrenci oranı %13.9, Aydın ve Argun'un ⁽¹⁷⁾ araştırmasında da hemşirelerden yardım aldığını dile getiren öğrenci oranı %16.1 olarak bildirilmektedir. Önceki çalışmalara benzer şekilde, bu çalışmanın bulguları da hemşirelik öğrencilerinin klinik öğrenimleri sırasında hemşirelerden aldıkları desteğin az olduğunu göstermektedir ^(10,16,17). Klinik uygulama alanlarında iyi bir rol modeli, klinik deneyimlerini en iyi şekilde öğrenciye aktaran, uygulamalar sırasında bilgi veren, soru sormasını cesaretlendiren ve öğrenci yardımı gereksinim duyduğunda eğitimciye rahatlıkla yaklaşabileceği bir ortam sağlamakla olabilir ⁽¹⁴⁾. Klinik uygulama alanlarında motivasyonun sağlanması ve bu motivasyonun eğitim sürecine aktarıldığı düşünüldüğünde, klinik hemşirelerin desteğinin sağ-

lanmasının öğrencilerin motivasyonunu olumlu yönde etkileyeceği göz önünde bulundurulmalıdır ⁽¹⁰⁾.

Hemşirelik mesleğini seçen öğrenciler toplumun hemşireliğe bakış açısından etkilenecek eğitime başlar ⁽¹⁸⁾. Hemşirelik mesleğinin nasıl bir meslek olduğunu kavramış olarak hizmet veren hemşireler, hemşirelik öğrencilerinin mesleğe ilişkin görüşlerini, tutumlarını, mesleğin geleceğine ilişkin bakışlarını etkiler. Bu çalışma, bulguları öğrencilerin %16.1'inin hemşirelerin mesleği sevme/sürdürme konusunda olumlu tutum sergilediklerini ve yaklaşık yarısının (%49.4) ise olumsuz tutum içerisinde olduklarını düşündüklerini gösterdi. Bu durum hemşirelik öğrencilerinin mesleği sevme/sürdürme konusunda olumsuz olarak niteledikleri hemşirelerden etkilenmelerine, kendilerini olumsuz etkileyebilecek olan hemşirelerde kendilerini görmelerine ve bu hayal kırıklığı ile meslekten soğumalarına ve mesleği yapma süreçlerine yansiyabilir ⁽¹⁰⁾.

Hemşirelik, insan ilişkilerine dayalı bir meslek olduğu için hemşirelik bakım sürecinin etkinliği hemşirenin bireylerle etkin bir iletişim içinde olmasına bağlıdır ⁽¹⁶⁾. Kişiler arası etkileşimin temelini oluşturan iletişimin, etkili şekilde kullanıldığında mesleki ilişkileri kolaylaştırıcı olduğu bilinmektedir ⁽¹⁹⁾. Bununla birlikte, bulgularımıza benzer şekilde önceki çalışmalarda da öğrencilerin çoğunun klinik hemşirelerin kendileri ile olan iletişimlerini orta olarak tanımladıkları bildirilmektedir. Oysa klinik eğitimleri sırasında etkili bir iletişim kurması gereken öğrencilerin, hemşirelerle olan iletişimlerini orta olarak tanımlamaları klinik eğitimlerini olumsuz yönde etkileyebilir ⁽¹⁰⁾. Gözüm ve arkadaşlarının da ⁽¹⁶⁾ belirttiği gibi hemşirelerle iletişim sorunu yaşayan hemşirelik öğrencileri üzüntü, sıkıntı, huzursuzluk, öfke, çalışma isteksizliği ve kendini değersiz hissetme gibi olumsuz duygular yaşayabilir ve bu durum onların özel yaşamını da etkileyebilir.

İyi bir klinik eğitim ortamı, öğrencinin alanında deneyimli hemşirelerle karşılaşmasını ve kaliteli ilişkiler kurmasını sağlar. Literatürde, klinik eğitimde hedeflenen becerilerin öğrenciye kazandırılmasında iyi rol model olmanın önemli olduğu ve alanında deneyimli hemşirelerin olmadığı klinik ortamlarda birtakım sorunların yaşanabileceğine dikkat çekil-

mektedir ^(5,10). Çalışmamızda, hemşirelerin bakım uygulamaları konusunda kendilerine “her zaman” iyi rol model olduğunu düşünen öğrencinin az olması (%10.7) ve çoğunun (%55.2) hemşirelerin bakım uygulamalarında “bazen” iyi rol model olduğunu düşünmeleri düşündürücüdür. Gözüm ve arkadaşlarının ⁽¹⁶⁾ çalışmasında da klinik hemşirelerinin hasta bakım ve tedavisine yönelik uygulamalarının hemşirelik öğrencileri tarafından en az beğenilen özellikler olduğu bildirilmektedir. Bu durum öğrencilerin hemşirelik becerilerini geliştirme sürecinde kendilerine iyi rol model olmayan hemşirelerin davranışlarından etkilenmelerine, dolayısı ile klinik eğitimin yanı sıra hasta bakım kalitesinin olumsuz etkilenmesine yol açabilir ⁽¹⁰⁾.

Bu çalışma bulguları ikinci sınıf öğrencilerinin hemşirelerin “her zaman” mesleki ve teorik eğitimlerine katkı sağladığını düşünme oranının anlamlı olarak diğer sınıftakilerden daha yüksek olduğunu gösterdi. Bu durum Karadağ ve arkadaşlarının ⁽¹⁾ çalışmasına benzer şekilde, mesleki öğrenimin ilk yıllarında öğrencilerin hemşirelerden aldıkları yardımın daha fazla olmasının bir sonucu olabilir. Karadağ ve arkadaşlarının ⁽¹⁾ daha sonraki yıllarda bu yardımın azaldığını bildirmekle birlikte, bu çalışmada klinik uygulamalarda hemşirelerin “her zaman” kendilerine daha fazla yardımcı olduğunu düşünenler dördüncü sınıf öğrencileriydi. Bu durum, hem son sınıf olmaları nedeniyle öğrencilerin mesleki bilgi, beceri ve mesleğe uyumlarının artması hem de araştırmanın yürütüldüğü kurumda son sınıf öğrencilerinin her iki yarıyılta haftada üç tam gün staj yapmalarının, dolayısıyla klinik hemşirelerinin iş yükünü azalttıkları için daha fazla kabul görmelelerinin bir sonucu olabilir. Çalışmamızda, ikinci ve dördüncü sınıflara göre üçüncü sınıf öğrencilerinin hemşirelerin klinik eğitimlerine daha az katkı sağladıklarını düşünmeleri, uygulama alanı ve sağlık çalışanı kaynaklı olabilir. Klinik öğretimde hemşirelerin, kendi sorumluluklarına ve hemşirelik öğrencilerinin çalışma sistemine ilişkin görüşlerinin araştırıldığı bir çalışmada katılımcıların %44.8’inin klinikte öğrenci bulunmasının iş yüklerini arttırdığı ve hasta bireye ayırdıkları zamanı kısıtlamadığı (%49.1), aksine hastaya verilen bakımın kalitesini (%47.3) ve iş doyumlarını (%51.5) kısmen arttırdığı, ancak klinikte iş yoğunluğundan dolayı öğrenci hemşirelere vakit ayıramadıklarını (%21.2) bildir-

dikleri belirtilmektedir ⁽¹⁴⁾. Hemşirelik öğrencilerinin aldığı teorik bilgiyi uygulamada davranışa dönüştürebilmesi ve bağlantı kurabilmesi için klinik alandaki hemşirelere önemli görevler düşmektedir. Eğitimlerinin her döneminde klinik alandaki hemşireler tarafından desteklenmelerinin öğrencilerin mesleki gelişmelerinde etkisi göz ardı edilmemelidir. Sonuçta, Kızıgüt ve Ergöl’ün ⁽¹⁸⁾ birinci ve dördüncü sınıf hemşirelik öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, son sınıf öğrencilerinin yarısından fazlasının, eğitimleri sırasında mesleklerine bakış açılarının olumlu yönde değiştiği gösterilmiştir.

Sonuç olarak, bu çalışma bulguları hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitimleri sırasında hemşirelerden aldıkları desteğin az, hemşirelerin kendileriyle olan iletişimlerinin orta düzeyde olduğu, klinik hemşireleri tarafından iş yükünü azaltan bir eleman olarak görüldüğünü ve hemşirelerin mesleği sevme/sürdürme konusunda tutumlarının olumsuz olduğunu düşündüklerini gösterdi. Bu bulgular klinik hemşirelerin öğrencilerin eğitiminde aktif şekilde yer alması için hemşirelik müfredatının planlanmasına yönelik ihtiyacı desteklemektedir.

KAYNAKLAR

1. Karadağ G, Uçan Ö. Hemşirelik eğitimi ve kalite. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2006; 1(3): 43-50.
2. Karaöz S. Hemşirelik eğitiminde klinik değerlendirmeye genel bakış: Güçlükler ve Öneriler. *DEUHYO ED*, 2013; 6(3): 149-58.
3. Aytekin S, Özer FG, Beydağ Taşçı KD. Denizli Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin klinik uygulamalarda karşılaştıkları güçlükler. *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, 2009; 4(10): 137-48.
4. Rafiee G, Moattari M, Nikbakht AN, Kojuri J, Mousavinasab M. Problems and challenges of nursing students’ clinical evaluation: A qualitative study. *Iran J Nurs Midwifery Res*, 2014; 19(1): 41-9.
5. Baraz S, Memarian R, Vanaki Z. Learning challenges of nursing students in clinical environments: A qualitative study in Iran. *J Educ Health Promot*, 2015; 4: 52. [[CrossRef](#)]
6. Chan D. Development of the clinical learning environment inventory: Using the theoretical framework of learning environment studies to assess nursing students’ perceptions of the hospital as a learning environment. *J Nurs Educ*, 2002; 41: 69-75.

7. Lewin D. Clinical learning environments for student nurses: Key indices from two studies compared over a 25 year period. *Nurse Educ Pract*, 2007; 7: 238-46. [CrossRef]
8. Rahmani A, Zamanzadeh V, Abdul-zadeh F, Lotfi M, Bani S, Hassanpour S. Clinical learning environment in viewpoints of nursing students in Tabriz University of Medical Sciences. *Iran J Nurs Midwifery Res*, 2011; 16: 253-6.
9. Algosio M, Peters K. The experiences of undergraduate assistants in nursing (AIN). *Nurse Educ Today*, 2012; 32: 192-202. [CrossRef]
10. Akgün KM, Aras T, Akarsu Ö. Hemşirelik öğrencilerinin klinik hemşirelerinin eğitimlerine verdiği katkıya ilişkin görüşleri. *Cumhuriyet Hemşirelik Dergisi*, 2012; 2(1): 29-46.
11. Elçigil A, Yıldırım Sarı H. Hemşirelik öğrencilerinin klinik eğitiminde kolaylaştırıcı faktörler. *DEUHYO ED*, 2011; 4(2): 67-71.
12. Biçer S, Ceyhan YŞ, Şahin F. Hemşirelik öğrencileri ve klinik hemşirelerin klinik uygulamada öğrenciye yapılan rehberlik ile ilgili görüşleri. *F.N. Hem. Derg*, 2015; 23(3): 215-23. [CrossRef]
13. Hemşirelik Yönetmeliği 2010. <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/63/20100308-4.htm>. 01.11.2014.
14. Akyüz A, Tosun N, Yıldız D, Kılıç A. Klinik öğretimde hemşirelerin, kendi sorumluluklarına ve hemşirelik öğrencilerinin çalışma sistemine ilişkin görüşleri. *TSK Koruyucu Hekimlik Bülteni*, 2007; 6(6): 459-64.
15. Henderson A, Twentymen M, Heel A, Lloyd B. Students perception of the psycho-social clinical learning environment: An evaluation of placement models. *Nurse Educ Today*, 2006; 26: 564-71. [CrossRef]
16. Gözüm S, Ünsal A, Kaya A, Ünlü F. Hemşirelik öğrencilerinin gözüyle klinik hemşireleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 2000; 3(1): 29-35.
17. Aydın M, Argun Ş. Bitlis Eren Üniversitesi Sağlık Yüksekokulu Hemşirelik Bölümü öğrencilerinin hastane uygulamalarından beklentileri ve karşılaştıkları sorunlar. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2010; 1(4): 209-12.
18. Kızgüt S, Ergöl Ş. Sağlık Yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliği algılayışı hemşirelik rollerine ve hemşireliğin geleceğine bakışı. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 2011; 14(2): 10-5.
19. Kumcağız H, Yılmaz M, Çelik S, Avcı İ. Hemşirelerin iletişim becerileri: Samsun İli örneği. *Dicle Tıp Dergisi*, 2011; 38(1): 49-56.